ELŐSZÓ

A *Verseny és szabályozás 2017* – a sorozat jubileumi, tizedik magyar nyelvű évkönyve – az „évtizedes" hagyomány alapján négyes tagolást követ. Az *első részben* a versenyszabályozáshoz köthető általános kérdésekkel foglalkoznak a szerzők. *Tóth Tihamér* tanulmánya a Gazdasági Versenyhivatal 2017 decemberében kiadott, az antitröszt és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok tekintetében alkalmazandó bírságszámítási közleményeit mutatja be. A szabályok jellege alapján úgy tűnik, hogy a GVH elnöke és a Versenytanács elnöke nemcsak összegzi a kialakult joggyakorlatot, hanem alakítani is kívánja a versenytanácstagok döntéseit. A bírói gyakorlattal meg nem erősített új rendelkezések élő joggá válása természetesen még nem garantálható. Kartellek esetében a számítási módszertan módosításával a bírságok jelentős növekedése várható, kivéve a közbeszerzési kartellek ügyeit, ahol megszűnik a közpénzekhez kötődő jogsértések háromszoros büntetése. Jelentős újítás mindkét közlemény esetében az engedékenységi programok bírságcsökkentő tényezőként való elismerése.

A kötet második tanulmányában *Csorba Gergely* a Gazdasági Versenyhivatal által 2010 és 2016 között vizsgált második fázisú összefonódási ügyek alapján a GVH eljárási hatékonyságát elemzi. A gyorsaság, az áttekinthetőség és a kiszámíthatóság szempontjait vizsgálva megállapítja, hogy a GVH-nál 2012-től kezdődött intézményi reform eredményeként azonosított hatékonyságnövekedés mérésénél fontos lenne az eljárási időkbe bele nem számító, rendkívüli felfüggesztések és a fúziós esetek összetételének a figyelembevétele. Ebben az esetben nem állítható egyértelműen, hogy 2012 óta csökkent volna a második fázisú fúziók vizsgálati ideje. A tanulmány második felében a szerző az áttekinthetőség és kiszámíthatóság mérésére a határozatok részletezettségét használja, és kvantitatív elemzéseket végez ezekre a mutatókra is.

Mike Károly, Boza István és *Molnár Gábor Tamás* tanulmánya azt a kérdést vizsgálja, hogy milyen szerepet játszanak a vállalkozói szerveződések (kamarák, önkéntes szakmai szervezetek és helyi vállalkozói szerveződések) a vállalatok közötti szerződéses kapcsolatok támogatásában, hogyan képesek e szerződések elősegíteni az üzleti ígéretek hitelességét és ennek révén a vállalkozások közötti bizalmat. Az országos kis- és középvállalati kérdőíves felmérés tanúsága szerint ezek a vállalkozói szerveződések sok esetben erősítik az üzleti bizalmat mind a tagságukon belül, mind azon kívül. A szerződési akadályok és a tranzakciós költségek mérséklése pedig segítheti a piaci versenyt.

A kötet *második, tematikus része* az állami támogatások és az engedékenységi politika hatásait vizsgálja. Az állami támogatásokkal foglalkozó első tanulmány, *Berezvai Zombor* írása az adók és támogatások fogyasztói árakban való beépülésére ható tényezőket elemzi, továbbá az adóáthárítás eltérő okait, három különböző modellkeretben vizsgálja, a sör- és az üzemanyagpiacon. Az eredmények alapján a piaci szereplők közötti versenyen és a gyártók költségviszonyain kívül a fogyasztók keresletének és a tisztességes áremelésekkel szembeni elvárásainak is fontos szerepük van abban, hogy a jövedéki adó milyen mértékben jelenik meg a fogyasztói árakban. Azokban az iparágakban, ahol a vállalatok nem képesek hitelesen bemutatni költségeik emelkedését a fogyasztóknak, miközben vannak rendszeres adóváltoztatások (például emelkedik a jövedéki adó), az adóemelés mértékénél jobban növelik áraikat, így építve be az árakba a korábbi időszakok költségemelkedéseit.

Koós Gábor tanulmánya a sávos adórendszerek állami támogatási szempontú vizsgálatának fejleményeit foglalja össze az Európai Bizottság újabb határozathozatali gyakorlatára támaszkodva. Az elemzett határozatok alapján megvizsgálja, hogy a Bizottság megfelelően alkalmazta-e az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatában kimunkált, az adóintézkedések állami támogatási szempontú vizsgálatára bevett háromlépcsős elemzést. A tanulmány áttekinti, hogy mennyiben alkalmazható egyáltalán ez a teszt olyan fizetési kötelezettséget teremtő intézkedésekre, amelyek sávos szerkezetű adóintézkedésekkel kapcsolatosak, és meddig terjed az Európai Bizottság mozgástere az ilyen adóintézkedések esetében.

Az engedékenységi politikát – azt a politikát, amely a versenyjogi jogsértésekben való részvételt feltáró magatartást azzal ösztönzi, hogy teljes mértékben vagy részlegesen mentesít a versenyfelügyeleti bírság alól – szintén két tanulmány tárgyalja. Az egyik a jogi, a másik inkább a közgazdasági vonatkozásait elemzi. *Nagy Csongor István* a magyar engedékenységi politikát nemzetközi összehasonlításban tekinti át. Az Európai Unió „átlagához" képest Magyarországon az engedékenységi kérelmek és az ezek alapján indult eljárások száma mind abszolút értékben, mind a kartellellenes eljárások számához viszonyítva nagyon alacsony. Az elemzés számba veszi az engedékenységi politikát befolyásoló szabályozási tényezőket és a szabályozás által nem befolyásolható, külső körülményeket. Az engedékenységgel kapcsolatos döntéshozatal főbb csomópontjainak azonosítását követően, a tanulmány megvizsgálja az Európai Bizottság engedékenységi politikáját, valamint három hagyományosan sikeresnek mondott tagállami rendszer szabályozási megoldásait. A tanulmány következtetései értékelik a magyar engedékenységi szabályozást, és javaslatokat fogalmaznak meg.

Márki Lili tanulmánya az engedékenységi politika elméleti közgazdaságtani irodalmát foglalja össze. Röviden kitér az empirikus elemzések lehetőségeire is, majd bemutatja az Egyesült Államok, az Európai Unió és Magyarország engedékenységi programjait. Az engedékenység várt pozitív hatásai mellett nem szándékolt hatások is fellépnek, így különösen fontos azonosítani azokat a jellemzőket, amelyek

sikeressé tehetnek egy ilyen programot. Az írás bemutatja: a téma húsz évre visszatekintő szakirodalmában az elméleti hatásmechanizmusok tekintetében nagyjából konszenzus alakult ki, nehezebb azonban azt felmérni, hogy a gyakorlatban milyen hatásai vannak az engedékenység bevezetésének.

Az évkönyv *harmadik része* a hálózatos szolgáltatások piacával és szabályozásával foglalkozik. *Pápai Zoltán* és *Nagy Péter* a 2015-ben hatályba lépett uniós hálózatsemlegességi szabályozás egyik elemét veszi górcső alá, amelynek alapján érdemi vizsgálat nélkül megtilthatók a mobilszolgáltatók egyes, úgynevezett nullás díjszabású *(zero rating)* ajánlatai. A szerzők bemutatják a hálózatsemlegességi szabályozás indokait, áttekintik a nullás díjszabású – azaz egyes tartalmakat a fogyasztók számára nulla marginális áron kínáló – szolgáltatói ajánlatok típusait, alkalmazásuk üzleti racionalitását, valamint az ezek kapcsán felvethető versenyproblémákat. Két magyar eset alapján közgazdasági szempontból értékelik az üzleti gyakorlat jóléti és versenyhatásait, tiltásuk indokoltságát. A tanulmány következtetése szerint a nullás díjszabásra vonatkozó európai szabályozás kárelméleti alapja erősen kétséges, empirikusan nem igazolható feltételezéseken alapul. A hálózatsemlegességi szabályozás által megvalósítani kívánt „diszkriminációmentesség" indokolatlanul korlátozza a műszaki és közgazdasági hatékonyság érvényesítését.

A kötet utolsó – *Takácsné Tóth Borbála, Kotek Péter* és *Kaderják Péter* által készített – tanulmánya a 2017. március elején, az európai gázpiacokon tartott hosszú távú kapacitáslekötési aukciót elemzi. Írásukban olyan piactorzító jelenségre mutatnak rá a szerzők, amelyet az európai gázellátásban domináns piaci szereplő többletinformációja okozhatott. A Gazprom becsléseik szerint kilencmilliárd euró kapacitáslekötési díj megfizetése mellett kötelezte el magát annak érdekében, hogy 2020-tól kezdődően visszaszerezze a régiónkba és Ukrajnába irányuló gázszállítások feletti korábbi ellenőrzését.

Az évkönyv *negyedik része* válogatást tartalmaz a versenypiacokkal és a szabályozással foglalkozó szakirodalom 2016-ban és 2017-ben publikált termésből. A *Bálint Éva* gyűjtésében készült bibliográfiában az ágazati és versenyszabályozás általános témakörein kívül kiemelten szerepelnek a kötet tanulmányai által vizsgált kérdésekhez kapcsolódó művek. A hazai szakirodalom esetében szélesebb körben igyekszik bemutatni az újonnan megjelent írásokat, míg a külföldi irodalomban, annak bősége miatt, erősen válogatva szemlézi az angol nyelvű kiadványokat.

A kötet készítői köszönettel tartoznak a *Gazdasági Versenyhivatalnak*, támogatásuk nélkül a kiadvány nem jöhetett volna létre.

A szerkesztők